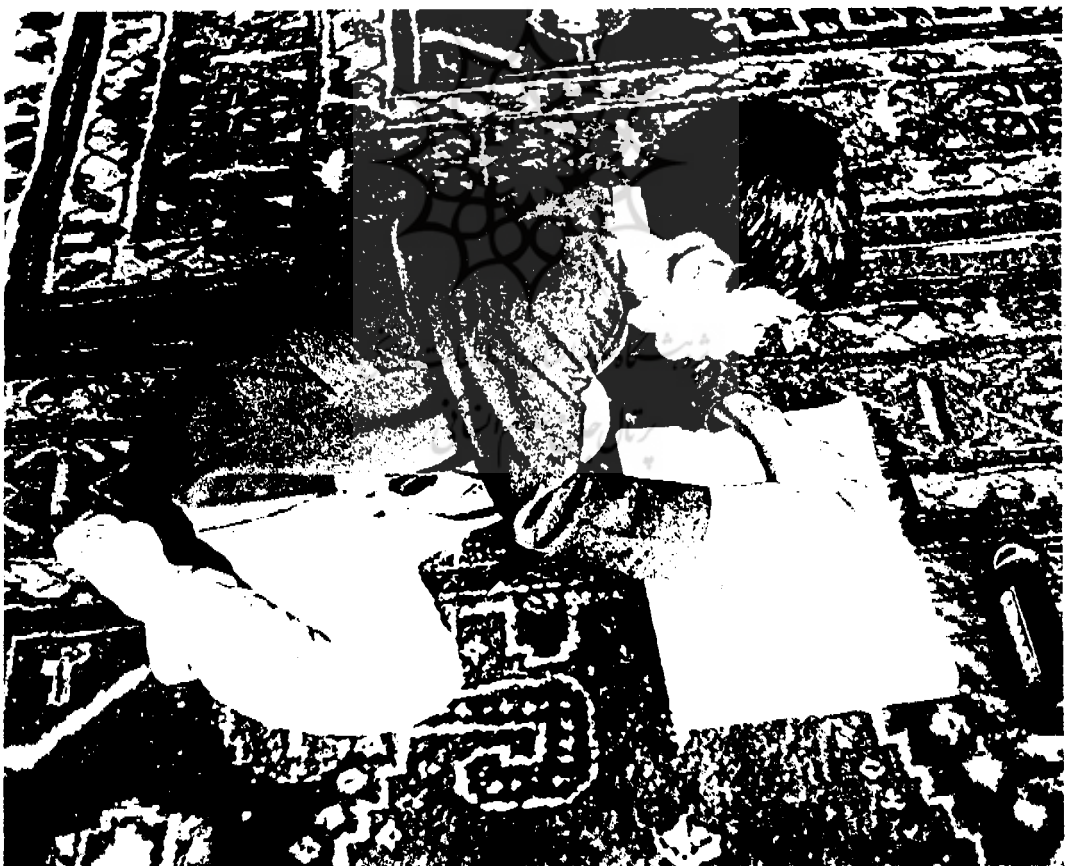

دكتور هرا بازرگان

تکلیف شب - مسأله همیشه دانش آموزان و اولیای آنان !!!

تکلیف شب وسیله ای برای ایجاد صمیمیت یا موضوعی برای درگیری در خانواده؟

سنگین ترین تکلیف شب نیز نمی - تواند درسی را که در کلاس به خوبی تفهیم نشده، به شاگردان یاد بدهد.

آیا تکلیف شب یک ضرورت است ؟ برای چه کسی ؟ دانش آموزان ، اولیاء یا معلمان ؟

تکلیف شب تعلق به دوران خاصی ندارد . از همان زمان که بچه ها تمرینات درسی خود را روی لوح کوچک سنگی انجام می دادند تا به امروز که در اغلب موارد کاغذهای سفید و الوان کتابچه های کلاسور وسیله انجام این وظیفه آموزشی است ، مساء له تکلیف شب و مباحثات مربوط به آن همواره برای دانش آموزان ، معلمان و اولیاء مطرح بوده ، نظریات موافق و مخالف آنان را برانگیخته است .

آنان که نظر مخالف دارند

با استراحت ، بازی و یا اشتغال به یک کار سرگرم کننده و به هر حال فعالیتی غیر درسی بگذرانند . این قبیل اولیاء که اکثراً " تحصیلات بالا و موقعیتی مناسب در اجتماع دارند ، با استناد به گفته برخی از پزشکان عقیده دارند که بسیاری از عقب ماندگیهای تحصیلی ناشی از خستگی ذهنی کودکان است ، و این طور استدلال می - کنند که حجم زیاد دروس و کمبود وقت برای استراحت و تفریح باعث می شود کودکان نتوانند مطالب درسی را بخوبی هضم کنند و بتدریج با ازدست دادن انگیزه و علاقه به درس خواندن ، تمرکز خود را نیز از دست می دهند و به صورت شاگردانی کسل ، بی توجه و ماء یوس در می آیند .

تکلیف شب را بخصوص در سطح ابتدائی کاری بیهوده می دانند و عقیده دارند که کودکان پس از یک روز طولانی و خسته کننده در مدرسه وقتی به خانه می رسند بهتر است اوقات خود را

نکته دیگری که دلیل مخالفت برخی از اولیاء و مربیان تعلیم و تربیت من جمله نویسنده فرانسوی فیلیپ میریواست، این است که تکالیف درسی درخانه، بخصوص اگر سنگین و پیچیده باشد می تواند تبعیضات اجتماعی را تشدید کند، زیرا تنها دانش آموزانی که از داشتن پدر و مادری تحصیل کرده و محیط خانوادگی مطلوبی بهره مندند می توانند در محیطی آرام و پیرانگیزه برای انجام تکالیف کارکنند و از نظارت و کمک اولیای خود در جایی که دچار مشکل می شوند برخوردار گردند. بدیهی است چنین امکانی برای دانش آموز متعلق به قشر محروم جامعه وجود ندارد. اطافهای کوچک و پر جمعیت، بیسواد یا کم سواد اولیاء به عهده داشتن مسؤلیتهایی در اداره خانه و نگهداری کودکان خردسالتر، و... انجام تکالیف را در خانه برای این کودکان بسیار دشوار می سازد. لذا تکلیف شب غالبا " وسیله درگیری و ایجاد مشکلاتی بین این قبیل شاگردان و معلمان می شود.

درست است که تکلیف شب می تواند مسرور در سهای روزانه باشد، کودک را به نظم و ترتیب و قبول مسؤلیت و اداری و لذت انجام یک کار مستقل را بها و بچشاند، اما برای این کار باید وسایل و امکان انجام آن در اختیارش باشد و از همه مهمتر روش انجام تکالیف را در مدرسه یاد گرفته باشد.

درسی در خانه ناء کید دارند. یک مربی کودکان می گفت اولیاء برای کودکان کودکان خود نیز تکلیف شب می خواهند تا خیالشان راحت باشد که بچه ها چیز یاد می گیرند. از طرفی وجود تکلیف شب بچه ها را سرگرم کرده، مانع مزاحمتها و سروصدای آنان در خانه می شود. نتیجه یک همه پرسی که چندی پیش توسط یک روزنامه فرانسوی درباره تکلیف شب انجام گرفت، معلوم داشت که بسیاری از معلمان عقیده دارند کودکان و نوجوانان علاقه مند به انجام تکالیف درسی در خانه هستند به شرط این که طولانی نباشد. بنا بر عقیده این معلمان تکلیف

آنان که موافق تکلیف شب هستند

وقتی با معلمان درباره تکلیف شب صحبت می کنیم اغلب آنان عقیده دارند که این اولیای دانش آموزانند که بر دادن تکالیف

رشد سریع جمعیت و در نتیجه کلاسهای پرجمع ، کمبود معلمان ، مدارس چند نوبتسه و ... دانش آموزان وقت محدودی را در مدرسه می گذرانند ولذا شرایط آموزش و پرورش مورد انتظار به دلیل مشکلات فوق نمی تواند فراهم باشد ، لازم است کودکان آنچه را که در مدرسه آموخته اند در خانه تمرین و تکمیل کنند . از آن گذشته در شرایطی که امکان پرسش و پاسخ در کلاسها محدود است تکلیف شب می تواند برای معلمان وسیله ای جهت شناخت تواناییهای درسی شاگردان باشد .

باید دانست که یادگیری مطالب درسی تنها دریافت اطلاعات در مدرسه و مرور آنها در خانه نیست ، بلکه شامل یک سلسله فعالیتهاست مختلفی است که کودک باید در مورد آن اطلاعات انجام دهد تا بتواند آنها را در ذهن خود جایگزین نماید . نگارنده به یاد دارد که یک روز دانش آموزی که به علت عدم یادگیری مطلب درسی مورد سرزنش آموزگار خود قرار گرفته بود می گفت :

— ولی من از روی درس چندبار خوانده ام ، نمی دانم چرا نمی توانم یاد بگیرم .

شب باعث مداومت ارتباط بین مدرسه و شاگردان می شود و مانع می گردد که بچه هادر بازگشت به خانه، مدرسه و وظائف تحصیلی خود را فراموش کنند .

اولیائی که موافق تکلیف شب هستند آن را وسیله ای برای تشخیص تواناییهای درسی فرزندشان می دانند و معتقدند که با نظارت به تکلیف متوجه می شوند که آنان تا چه حد مطالب را آموخته و چه کمبودهایی دارند .

این قبیل اولیاء معتقدند که تکلیف درسی شاگردان می تواند وسیله ای برای برقراری ارتباط بین خانه و مدرسه باشد ، زیرا اولیاء از طریق نظارت بر تکلیف متوجه می شوند در مدرسه چه می گذرد و چه تغییراتی در محتسوا ، روشها و برنامه های درسی داده شده است . این امر باعث می شود که آنان در مواردی به مدرسه رجوع نمایند و معلم فرزندشان را ملاحظات کنند . بدیهی است این امر در صورتی ممکن است که اولیاء احیاناً " به علت داشتن خاطرات نامطلوب از دوران تحصیلی خود ، از تماس با مدرسه و اهمه نداشته باشند و ضمناً " محیط مدرسه و برخورد معلمان نیز گرم و پدیدار اولیاء باشد .

تکلیف شب و مدرسه

با این که در بسیاری از کشورها ، به علت شرایط مطلوب یادگیری در کلاسها ، وجود معلمان ورزیده ، کلاسهای کم جمعیت و غیره مسأله تکلیف شب لافل در دوره ابتدائی کنار گذاشته شده است و جای خود را به انجام فعالیتها و خلاقه و مورد علاقه کودکان داده است ، در کشورهایی مانند کشور ما که به علت

چگونه می توان مطالب درسی را با توجه
به تواناییهای کودک و شرایط
خانوادگی وی تنظیم کرد؟

آیا تکلیف شب می تواند وسیله ای
در ایجاد ارتباط بیشتر بین اولیاء و
مربیان باشد؟

چه وقت می توانیم مطمئن شویم که مطلب را یاد
گرفته ایم؟ وقتی بتوانیم آن را با کلمات
خودمان بیان کنیم؟ وقتی آن را حفظ شویم؟
وقتی بتوانیم خلاصه کنیم؟

بنابراین لازم است معلمان شاگردان را بسا
روشهای مختلف درس حاضر کردن، چگونگی
انجام تمرینات درسی، مرور تک مطلب برای
امتحان و برنامه ریزی برای انجام تکالیف آشنا

برخلاف آنچه ظاهراً به نظر می رسد درس حاضر
کردن کار آسانی نیست و بسیاری از دانش آموزان
نمی دانند چگونه درس بخوانند، آیا باید از
روی مطلب خواند؟ چگونه؟ چندبار؟ درکنار
مطلب درسی از چه لوازمی باید استفاده کرد؟
مداد؟ کتابچه؟ خط کش؟ جزوه درسی؟
فرهنگنامه و کتابهای مرجع؟
آیا باید از کسی کمک گرفت؟ از چه کسی؟

کنند. نکته دیگر این است که پرحم تریس و سنگین ترین تکلیف شب نیز نمی تواند جبران درسی را بکند که در کلاس خوب تفهیم نشده است و برای تضمین موفقیت تحصیلی شاگردان نباید روی درس خواندن آنان در خانه کمک اولیاء تکیه کرد.

بله، تکلیف شب در شرایط فعلی مدارس ما امری لازم به نظر می رسد اما تکلیفی که طولانی و خسته کننده نباشد، انگیزه انجام آن در شاگردان بوجود آمده باشد و بتوانائی آنان از نظر جسمی و ذهنی مطابقت کند.

معلمان این نکته را نیز فراموش نکنند که هیچ بزرگسالی حاضر نیست پس از گذراندن یک روز طولانی در اداره، به محض بازگشت به خانه تا پاسی از شب به تکرار کارهای اداری روزانه بپردازد.

کمک مدرسه در انجام تکالیف

معلمان که در اول سال تحصیلی درباره تکالیف مورد انتظار، نحوه انجام و زمان ارائه آن با دانش آموزان و اولیاء آنان مشورت می کنند و به شاگردان اختیاراتی در انجام تکالیف و نحوه ارائه آن می دهند، معمولاً در دریافت، کیفیت مناسب تکالیف و جلب رضایت شاگردان موفقیت بیشتری دارند.

اما در مورد شاگردانی که به علل محرومیت های فرهنگی، بیسواد یا گرفتاری اولیاء و شرایط نامساعد مسکن بندرت از عهده انجام تکالیف برمی آیند مدرسه می تواند برنامه ای پیش بینی و اوقات خاصی را برای انجام تکالیف، زیر نظر معلمان یا شاگردان کلاسهای بالاتر تنظیم نماید، تا این قبیل دانش آموزان بتوانند در محیطی

آرام و پراکنجه کاردرسی خود را انجام دهند و احياناً " با طرح مشکلات خود، از کمک های درسی لازم برخوردار گردند. در این صورت تنها تکالیفی را می توان به خانه فرستاد که امکان انجام آن بپنجهایی برای کودکان وجود داشته باشد.

در مورد کودکانی که دچار عقب ماندگی تحصیلی هستند، دادن تکالیف کوتاه و تمرینات ساده و پرسیدن سؤالاتی که معمولاً این کودکان بتوانند از عهده پاسخ برآیند، در رشد اعتماد به نفس آنها و ایجاد انگیزه برای شرکت در فعالیتهای کلاس، مسلماً مؤثر خواهد بود، برعکس، تکالیف سنگین و پیچیده که خسار از توانائی این کودکان است آنان را نسبت به انجام هر نوع فعالیت درسی دلسرد و از خود ناامید خواهد کرد.

معلم موفق می گفت من فرمول معجزه آسائی ندارم و علت علاقه شاگردان من به انجام تکالیف درسی این است که برای هر شاگردی یاهر گروه از شاگردان تکالیفی تعیین می کنم که با توانائی و شرایط زندگی خانوادگی آنان مطابقت داشته باشد. من از شاگردان قویتر تکالیف پرحمتر و نسبتاً پیچیده تری می خواهم، اما در عین حال این شاگردان را تشویق می کنم تا نتایج کار و تجربیاتشان را در کلاس با سایر بچه ها در میان گذارند و دیگران را دریافته های خود سهیم کنند.

تکلیف شب و اولیاء

تکلیف شب در حالی که می تواند وسیله ای برای نزدیک کردن و ایجاد صمیمیت بیشتری بین کودکان و اولیاء آنان باشد در بسیاری از مواقع

بسیاری از دانش آموزان نمی دانند چگونه باید درس حاضرکنند و در مدرسه هرگز روش انجام تکالیف به آنان یاد داده نشده است .

از دانش آموزان قشر محروم جامعه انتظار چه نوع تکالیفی رامی توان داشت ؟

در شرایط نامطلوبی انجام می گیرد و در نتیجه موضوعی برای درگیریها و اوقات تلخی های خانوادگی می شود . خستگی ناشی از کار روزانه اولیاء ، تمایل آنان به انجام کارهایی مانند تماشای تلویزیون ، خواندن روزنامه ، تماس با دوستان و خویشاوندان باعث می شود که آنان گاه برخوردی ناشی از بی حوصلگی با فرزند خود داشته باشند و هراشتباه و خطای کودک را مورد سرزنش قرار دهند و احياناً "وی را تحقیر کنند . باید دانست که برای بسیاری از کودکان ایجاد محیطی آرام برای انجام تکالیف ، محیطی که آنان بتوانند دوران سروصدای تلویزیون ، رادیو و رفت و آمدها درس بخوانند و بدانند که در صورت لزوم از کمکهای فکری یکی از اطرافیان خود برخوردار خواهند بود ، کافی است و این قبیل کودکان انتظار دیگری ندارند . اما دانش آموزانی نیز وجود دارند که این شرایط برایشان کافی نیست و تنهادر صورتی تکالیف خود را انجام می دهند که مثلاً "مادر ، پدر یا بزرگسالی در کنارشان باشد و به کارهای آنان دهد .

نظارت مستقیم داشته باشد . این کودکان در صورت عدم تمایل اولیاء به همراهی کودک در این امر ، از انجام تکالیف خودداری می کنند . این امر می تواند ناشی از دلایل مختلف من جمله نیاز کودک به توجه بیشتر بزرگسالان باشد . کودکانی که از تکلیف شب بسسه عنوان وسیله ای برای جلب توجه اولیاء و نگهداشتن آنان در کنار خود استفاده می کنند به زبان بی زبانی نشان می دهند که از توجه کافی برخوردار نیستند . در این صورت شایسته است اولیاء روابط خود را با فرزندشان مورد سؤال قرار دهند و وقت بیشتری را صرف صحبت و توجه به او کنند . فرصتهائی مانند زمان صرف غذا ، تماشای تلویزیون و بحث درباره برنامه های آن ، همراه بردن کودک برای خرید ، گردش و پیاده روی و صحبت با او در طی راه می تواند به حل این مسأله کمک نماید و نیاز وی را در جلب توجه اولیاء بهنگام انجام تکالیف درسی تخفیف دهد .

زود گذر را فدا کند .

در شماره آینده به راهها و روشهایی چند که می تواند به تسهیل انجام تکالیف درسی کودکان در خانه کمک کند اشاره خواهد شد .

منابع :

- 1- MEIRIEU - P, DEVOIRS ,
SYROS, 1987
- 2- VIE FEMININE , 17-2-MARS
1987
- 3- TEDESCO, E, LES PARENTS
PARENT DE L'ECOLE,
CASTERMAN , 1979 .

گاه انجام تکالیف برای شاگرد بی معنی ویی
فایده به نظر می رسد زیرا او دقیقاً " نمی داند
چه باید بکند و پرسشهای معلم برایش مبهم
است . در این طور مواقع کمک به وی در مطالعه
دقیقتر سؤالات یا تشویق او به پرس و جو از یک
همکلاسی به روشن شدن موضوع کمک خواهد
کرد .

عدم ارتباط مطالب درسی با زندگی روزانه
کودک یکی دیگر از مواردی است که او را نسبت به
انجام تکالیف دلسرد می نماید . کودک مفید
بودن این تکالیف را نمی تواند تشخیص دهد
و نوید هایی از این قبیل که وقتی بزرگ شدی
این معلومات به درد خواهد خورد ، مشکل را
حل نخواهد کرد . کمک لازم در این مواقع
کوشش در ارتباط دادن وقایع و تجربیات زندگی
خانوادگی با دروس مدرسه است . مثلاً " برای
شاگردان کلاسهای اول تا سوم دادن
مسئولیتهایی مانند یادداشت کردن پیامهای
تلفنی ، تشویق آنان به نوشتن نامه به دوستان
و بستگان ، نوشتن خاطرات روزانه و از این
قبیل ... به معلوماتی که در مدرسه فرامی گیرد
جنبه عملی می دهد و به آن معنی می بخشد .
اکراه در انجام تکالیف گام ناشی از جذابیت
محیط اطراف بخصوص بازی با دوستان یا
تماشای تلویزیون می باشد . از طرفی نیز اولیای
کودکان تصویر مثبتی از کار و فعالیت جدی به او
ارائه نداده اند ، در این صورت چگونه می توان
از کودکی انتظار داشت که از کار کردن لذت
ببرد ، در حالی که هرگز چنین الگویی را در
اطراف خود ندیده است و هرگز به او نشان
نداده اند که انجام یک کار جدی و حل یک
مشکل تا چه حد می تواند لذتبخش باشد و ارزش
این را دارد که انسان به خاطر آن لذتهای